

Minu. Sinu. Meie.

Autoriõigused seoses õppematerjalide
väljatöötamise, kasutamise ja levitamisega

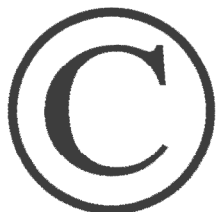

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

Triin Tuulik
Roostal, 18. jaanuaril 2012. a

Märk võeti Eestis kasutusele 1970ndatel, kui Nõukogude Liit liitus vastava rahvusvahelise konventsiooniga, mis nõudis, et teosed tuleb tähistada copyright-märgiga. Praegusel ajal on enamus maailma riike (sh Eesti ja teised endised Nõukogude Liidu liikmesriigid) liitunud Berni konventsiooniga, mis on kõige tähtsam autoriõiguste kaitse alane konventsioon. Berni konventsioon ei nõua copyright-märgi kasutamist. Kui seda märki ei ole teosele lisatud, on teos ikkagi seadusest tulenevalt automaatselt autoriõigusega kaitstud. Seega on copyright-märgil informatiivne tähendus.

Creative Commons

Tallinn Riga Vilnius Stockholm Minsk

Maailma üks tuntumaid avaliku litsentsi tüüpe ja avaliku litsentsi kasutajate kogukondi.

All Rights Reserved, 2012

Tallinn Riga Vilnius Stockholm Minsk

Informatiivse tähendusega märged. Tavaliselt on selle märged juures ära toodud ka isiku nimi, kellele õigused kuuluvad. Kui seda märget ei ole teosele lisatud, on teos ikkagi seadusest tulenevalt automaatselt autoriõigusega kaitstud.

the WHITE HOUSE
PRESIDENT BARACK OBAMA
★★★★★
THE WHITE HOUSE WASHINGTON
★★★★★

BLOG
PHOTOS & VIDEO
BRIEFING ROOM
ISSUES
the ADMINISTRATION
the WHITE HOUSE

Home • Copyright Policy
Search White House

Copyright Policy

Pursuant to federal law, government-produced materials appearing on this site are not copyright protected. The United States Government may receive and hold copyrights transferred to it by assignment, bequest, or otherwise.

Except where otherwise noted, third-party content on this site is licensed under a [Creative Commons Attribution 3.0 License](#). Visitors to this website agree to grant a non-exclusive, irrevocable, royalty-free license to the rest of the world for their submissions to [Whitehouse.gov](#) under the [Creative Commons Attribution 3.0 License](#).

DMCA Notice

The White House respects the intellectual property of others, and we ask users of our Web sites to do the same. In accordance with the Digital Millennium Copyright Act (DMCA) and other applicable law, we have adopted a policy of terminating, in appropriate circumstances and at our sole discretion, subscribers or account holders who are deemed to be repeat infringers. We may

Veebilehe sisu kopeerimisel tuleks jälgida veebilehe Copyright Policy eeskirju, kus on antud juhised, mida ja mis mahus on lubatud veebilehelt kasutada.

Intellektuaalne omand:

- 1) autoriõigused
- 2) autoriõigusega kaasnevad õigused
- 3) tööstusomand (kaubamärgid, leiutised jne)

Tallinn Riga Vilnius Stockholm Minsk

Intellektuaalse omandi õigus jaguneb traditsiooniliselt kolme valdkonda. Täna räägime kahest esimesest – autoriõigused ja autoriõigusega kaasnevad õigused.

Autoriõiguse objektid

- Mille suhtes autoriõigused tekivad?
 - teos
 - suuline teos (kõne, loeng, ettekanne jms)
 - arvutiprogramm (tarkvara)
 - audiovisuaalne teos
 - kollektiivne teos
 - tööülesannete täitmise korras loodud teos
 - teose vaheetappide resultaadid ehk poolik teos (eskiis, visand, plaan, joonis, peatükk)
 - tuletatud teos (tõlge, kohandus, töötlus)
 - teoste kogumik (sh andmebaas)
 - nii ühiselt ka kui individuaalselt loodud teos

Autoriõiguse seadus

Vt ka:

§ 30. Ühine autorsus

§ 31. Autoriõigus kollektiivsele teosele

§ 32. Autoriõigus töökohustuste täitmise korras loodud teosele

§ 33. Autoriõigus audiovisuaalsele teosele

§ 34. Kogumiku koostaja autoriõigus

§ 35. Autoriõigus tuletatud teosele

§ 4. Teosed, millele tekib autoriõigus

(1) Autoriõigus tekib kirjandus-, kunsti- ja teadusteostele.

(2) Teoseks käesoleva seaduse tähenduses loetakse mis tahes originaalset tulemust kirjanduse, kunsti või teaduse valdkonnas, mis on väljendatud mingisuguses objektiivses vormis ja on selle vormi kaudu tajutav ning reprodutseeritav kas vahetult või mingi tehnilise vahendi abil. Teos on originaalne, kui see on autori enda intellektuaalse loomingu tulemus.

(3) Teosed, millele tekib autoriõigus, on:

1) luukirjandus-, publitsistika-, poliitika-, haridusalased jms kirjalikud teosed;

2) teaduslikud ja populaarteaduslikud kirjalikud ja kolmemõõtmelised teosed (monograafiad, artiklid, teadusliku töö aruanded, plaanid, skeemid, maketid, mudelid, testid jms);

3) arvutiprogrammid, mida kaitsakse nagu kirjandusteoseid. Kaitse laieneb arvutiprogrammi mis tahes väljendusvormile;

4) kõned, loengud, ettekanded, jutlused jt teosed, mis koosnevad sõnadest ja on väljendatud suuliselt (suulised teosed);

5) stsenaariumid ja stsenaariumi plaanid, libreto;

6) draama- ja muusikalised draamateosed;

7) muusikateosed tekstiga ja ilma tekstiga;

8) koreograafiateosed ja pantomiimid;

9) audiovisuaalsed teosed (§ 33);

10) [kehtetu – RT I 1999, 97, 859 - jõust. 06.01.2000]

11) maalikunstiteosed, graafikateosed, trükikunstiteosed, joonistused, illustratsioonid;

12) lavastused ja lavakujunduslikud teosed;

13) skulptuuriteosed;

14) arhitektuurne graafika (joonistused, eskiisid, skeemid, joonised, plaanid, projektid jm), projekti sisu lahtimõtestavad seletuskirjad, tekstilisad, programmid, arhitektuursed plastikateosed (mudelid, maketid jm), arhitektuuri- ja maastikuarhitektuuriteosed (hooned, rajatised, pargid, haljasalad jm), linnaehitusansamblid ja kompleksid;

15) tarbekunstiteosed;

16) disaini- ja moekunstiteosed;

17) fotograafiateosed ja fotograafiaga analoogilisel viisil saadud teosed, slaidid ja slaidifilmid;

18) kartograafiateosed (topograafilised, geograafilised, geoloogilised jt kaardid, atlased, maketid);

19) õigusaktide projektid;

19¹) standardid ja standardite kavandid;

20) arvamusel, retsensioonid, ekspert hinnangud jms;

21) tuletatud teosed, see on teose tõlge, algse teose kohandus (adaptsioon), töötlus (arranžeerimine) ja teose muu töötlus;

22) teoste kogumikud ja informatsiooni kogumikud (sealhulgas andmebaasid).

Andmebaas käesoleva seaduse tähenduses on süstemaatiliselt või metoodiliselt korraldatud iseseisvate teoste, andmete või muu materjali kogu, mis on individuaalselt kättesaadav elektrooniliste või muude vahendite abil. Andmebaasi mõiste ei hõlma selle tegemiseks ega käivitamiseks vajaminevat arvutiprogrammi. Käesoleva seaduse alusel kaitsakse autoriõigusega andmebaasi, mis oma sisu valiku ja korralduse tõttu on autori enda intellektuaalse loomingu tulemus, ning ei kohaldata mingit muud kriteeriumi;

23) muud teosed.

(4) Autoril tekib autoriõigus ka teose loomise vaheetappide resultaatile (eskiis, visand, plaan, joonis, peatükk, arvutiprogrammi loomise lähtematerjal jms), kui need vastavad käesoleva paragrahvi 2. lõikes sätestatule.

(5) Teose originaalne pealkiri (nimetus) kuulub kaitsmisele teosega võrdsel alustel.

(6) Teose kaitstust autoriõigusega eeldatakse, välja arvatud juhul, kui käesolevast seadusest või muudest autoriõigusaktidest tulenevalt esineb seda välistav ilme asjaolu.

Tõendamiskohustus lasub teose autoriõigusega kaitstuse vaidlustajal.

[RT I 1999, 97, 859 - jõust. 06.01.2000]

Teos

- Mille järgi teost ära tunda?
 - originaalne tulemus
 - kirjanduse, kunsti või teaduse valdkonnas
 - väljendatud
 - objektiivne vorm
 - tajutav
 - reprodutseeritav
 - kellegi intellektuaalse loomingu tulemus
 - määratletav autor

§ 8. Autoriõigus avalikustamata ja avalikustatud teostele

(1) Autoriõigus tekib nii avalikustamata kui ka avalikustatud (avaldatud, üldsusele suunatud) teostele.

(2) Üldsuseks loetakse määramata isikute ringi väljaspool perekonda ja lähimat tutvusringkonda.

[RT I 2004, 71, 500 - jõust. 29.10.2004]

§ 9. Avaldatud teosed

(1) Teos loetakse avaldatuks, kui teos või teose mis tahes vormis reprodutseeritud koopiad on autori nõusolekul antud üldsusele kasutamiseks koguses, mis võimaldab üldsusel sellega tutvuda või seda omandada. Teose avaldamiseks loetakse muu hulgas teose trükkis väljaandmist, teose eksemplaride panemist müügile, jaotamist, laenutamist, rentimist ja muul viisil tasuta või tasu eest kasutada andmist.

(1¹) – (1²)

[Kehtetud – RT I 1999, 97, 859 - jõust. 06.01.2000]

(2) Teos loetakse avaldatuks, kui see on salvestatud arvutisüsteemi, mis on üldsusele avatud.

(3) Teose avaldamiseks ei loeta draamateose ja muusikalise draamateose ning muusikateose esitamist, audiovisuaalse teose demonstreerimist, kirjandusteose avalikku esitamist, kirjandus- ja kunstiteose edastamist raadios ja televisioonis või teose edastamist kaabellevivõrgu kaudu, kunstiteose eksponeerimist ja arhitektuuriteose ehitamist, välja arvatud käesoleva paragrahvi 2. lõikes toodud juhul.

[RT I 1999, 97, 859 - jõust. 06.01.2000]

§ 10. Üldsusele suunatud teosed

(1) Teos loetakse üldsusele suunatuks, kui see on avalikult esitatud, üldsusele näidatud, edastatud, taasedastatud, üldsusele kättesaadavaks tehtud või muul viisil üldsusele suunatud mis tahes tehnilise vahendi või protsessi vahendusel.

(2) Teose üldsusele suunamiseks loetakse muu hulgas:

1) teose avalikustamist kohas, mis on üldsusele avatud, või ka kohas, mis pole küll üldsusele avatud, kuid kus viibib määramata arv isikuid väljastpoolt perekonda ja lähimat tutvusringkonda, sõltumata sellest, kas üldsus teost tegelikult tajus või mitte;

2) edastatud või taasedastatud teose üldsusele suunamist mis tahes tehnilise vahendi või protsessi vahendusel, sõltumata sellest, kas üldsus teost tegelikult tajus või mitte.

(3) Teos loetakse avalikult esitatuks, kui see on ette loetud, mängitud, tantsitud, näideldud või muul viisil ette kantud kas vahetult või kaudselt mis tahes tehnilise vahendi või protsessi vahendusel.

(4) Teos loetakse üldsusele näidatuks (eksponeerituks), kui teost või selle koopiat on demonstreeritud kas vahetult või kaudselt filmi, slaidi, televisiooni või mis tahes tehnilise vahendi või protsessi vahendusel.

(5) Teos loetakse edastatuks, kui see on edastatud kaablita edastamise teel (raadio, televisiooni, satelliidi vahendusel). Kodeeritud signaalid loetakse edastatuks, kui nende üldsusele suunamiseks võimaldatakse televisiooni- ja raadioteenuse osutaja poolt või tema nõusolekul dekodeerimisvahendeid.

[RT I, 06.01.2011, 1 - jõust. 16.01.2011]

(6) Teos loetakse üldsusele kättesaadavaks tehtuks, kui see on üldsusele suunatud kaabli kaudu või kaablita suunamise teel sellisel viisil, et üldsus võib teost kasutada enda poolt valitud kohas ja ajal.

(7) Üldsusele avatud kohaks käesoleva seaduse tähenduses loetakse territoorium, ehitis või ruum, mis on antud üldiseks kasutamiseks või kuhu sellise koha omanik või valdaja võimaldab sissepääsu individuaalselt (tänav, väljak, park, spordirajatis, lauluväljak, turg, puhkeala, teater, näitusesaal, kino, klubi, diskoteek, kauplus, jaekaubandusettevõtte, teenindusettevõtte, ühissõiduk, majutusettevõtte jms).

[RT I 2004, 71, 500 - jõust. 29.10.2004]

Tuletatud teos

- Tuletatud teose tunnused:
 - tuletatud **teise autori teosest** (algsest teosest)
 - **uus, loominguliselt iseseisev** ja **algsest teosest sõltumatu**
- Tuletatud teose loomiseks on **vaja algse teose autori nõusolekut**, s.t tuleb sõlmida autorileping (vt liht- ja ainulitsentsi erinevusi ja vorminõudeid eespool)
- Isikul, kes on loonud tuletatud teose, peab ära näitama:
 - algse teose autori **nime**
 - algse teose **pealkirja** (nimetus)
 - **allika**, kus algne teos on avaldatud
- Tuletatud teose loomiseks loetakse näiteks jutustava teose ümbertöötamine draamateoseks või stsenaariumiks ja vastupidi, teise isiku tehtud foto kasutamine esitluses või õppematerjalis jne

Tallinn Riga Vilnius Stockholm Minsk

§ 35. Autoriõigus tuletatud teosele

(1) Teise autori teosest tuletatud teose autoril tekib autoriõigus oma teosele.

(2) Tuletatud teose loomine, sealhulgas jutustava teose ümbertöötamine draamateoseks või stsenaariumiks, draamateose või stsenaariumi ümbertöötamine jutustavaks teoseks, draamateose ümbertöötamine stsenaariumiks ja stsenaariumi ümbertöötamine draamateoseks, võib toimuda ainult käesoleva seaduse VII peatükis ettenähtud korras ja algse teose looja autoriõigusi järgides.

(3) Isikul, kes on loonud teise autori teose (algse teose) alusel uue, loominguliselt iseseisva ja algsest teosest sõltumatu teose, tekib autoriõigus sellele teosele. Sellisel juhul tuleb ära näidata algse teose autori nimi, teose pealkiri (nimetus) ja allikas, kus teos on avaldatud.

(4) Käesoleva paragrahvi 1. lõike sätteid kohaldatakse ka teostele, mille autorid ei ole teada (rahvaloominguteosed, anonüümsed teosed jms), teostele, mille autoriõigusega kaitsmise tähtaeg on möödunud, ja intellektuaalse tegevuse tulemustele, millele käesolevat seadust ei kohaldata (§ 5).

[[RT I 1999, 97, 859](#) - jõust. 06.01.2000]

Autoriõiguste omajad

- **Kellele tekivad autoriõigused?**

- autor (sh tuletatud teose autor, ühisautor, kaasautor)
- tööandja
- isik, kelle initsiatiivil ja juhtimisel loodi kollektiivne teos (teatmeteosed, teaduslik kogumik, ajaleht, ajakiri ja teised perioodilised või jätkuväljaanded jms)
- audiovisuaalse teose (kinofilm, telefilm, videofilm) puhul ühiselt režissöör, stsenaariumi autor, dialoogi autor, operaator ja kunstniku või produtsent
- kogumiku koostaja
- nende õigusjärglased (nt autori surma korral pärijad, õigused loovutatakse teisele isikule, õigused lähevad üle seaduse alusel, nt pankroti korral jne)

§ 30. Ühine autorsus

- (1) Autoriõigus teosele, mille on loonud kaks või enam isikut oma ühise loomingulise tegevusega, kuulub selle autoritele ühiselt.
- (2) Ühise loomingulise tegevusega loodud teos võib moodustada ühe jagamatu terviku (ühisautorsus) või koosneda osadest, millest igaühel on samuti iseseisev tähendus (kaasautorsus). Teose osa loetakse iseseisvat tähendust omavaks, kui seda saab kasutada sõltumatult selle teose teistest osadest.
- (3) Igale kaasautorile kuulub autoriõigus ka tema poolt loodud iseseisva tähendusega osale teoses ning ta võib kasutada seda teose osa iseseisvalt. Selline kasutamine ei tohi kahjustada teiste kaasautorite õigusi ega olla vastuolus teose kaasautorite poolt ühise kasutamise huvidega.
- (4) Suhted ühiste autorite vahel autoriõiguse teostamisel, sealhulgas autoritasu jagamisel, määratakse kindlaks nende kokkuleppega. Sellise kokkuleppe puudumisel teostavad autoriõigust teosele kõik autorid ühiselt, autoritasu aga jagatakse nende vahel võrdsetes osades.
- (5) Igaüks ühistest autoritest võib pöörduda kohtusse või võtta tarvitusele muid abinõusid ühiselt loodud teose kaitseks ning autoriõiguse rikkumise kõrvaldamiseks.
- (6) Autorite konsulteerimine, administratiivse juhtimise funktsioonide täitmine, teose redigeerimine, graafikute, skeemide jms joonestamine ja muu tehnilise abi osutamine autoritele ei ole aluseks ühise autorsuse tekkimisele.
- (7) Töölepingu alusel oma otseste tööülesannete täitmise korras teose loomisel on autorikollektiivi moodustamisel vaja isiku eelnevat nõusolekut tema autorikollektiivi lülitamiseks. Autorikollektiivi töös osalemisest keeldumist mõjuvatel põhjustel ei loeta töödistsipliini rikkumiseks.

Töökohustuste täitmise korras loodud teos

- Otseste tööülesannete täitmise korras loodud teose autoril tekib autoriõigus sellele teosele
- Tööandja saab:
 - varalised õigused teose kasutamiseks tööülesannetega ettenähtud eesmärgil ja piirides
 - ainulitsentsi tööülesannete täitmise käigus või tööandja juhiseid järgides loodud arvutiprogrammi või andmebaasi varaliste õiguste teostamiseks.
- Autor ise võib tööülesannete täitmise korras loodud teost kasutada, näidates ära tööandja nime või nimetuse:
 - tööülesannetega ettenähtud eesmärgil ainult tööandja eelneval nõusolekul, saades selle eest autoritasu
 - muul eesmärgil, kui töölepingus ei ole teisiti ette nähtud.
- Tööandja ja töötaja võivad varaliste õiguste ülemineku ja autoritasu osas leppida omavahelises lepingus kokku teisiti

§ 32. Autoriõigus töökohustuste täitmise korras loodud teosele

(1) Töölepingu alusel või avalikus teenistuses oma otseste tööülesannete täitmise korras loodud teose autoril tekib autoriõigus sellele teosele, kuid autori varalised õigused teose kasutamiseks tööülesannetega ettenähtud eesmärgil ja piirides lähevad üle tööandjale, kui lepingus ei ole ette nähtud teisiti.

(2) Autor võib iseseisvalt kasutada oma otseste tööülesannete täitmise korras loodud teost tööülesannetega ettenähtud eesmärgil ainult tööandja eelneval nõusolekul, näidates ära tööandja nime või nimetuse. Sellisel juhul on autoril õigus saada autoritasu teose kasutamise eest.

(3) Autor võib iseseisvalt kasutada oma tööülesannete täitmise korras loodud teost eesmärgil, mis ei ole tema tööülesannetega ette nähtud, kui töölepingus ei ole ette nähtud teisiti. Sellisel teose kasutamisel tuleb ära näidata tööandja nimi või nimetus.

(4) Õigusaktides ettenähtud juhtudel makstakse tööülesannete täitmise korras loodud teose autorile lisaks töötasule (palgale) ka autoritasu teose kasutamise eest. Autoritasu maksmine võidakse ette näha ka tööandja ja autori vahelise kokkuleppega.

(5) Arvutiprogrammi autoril või andmebaasi autoril, kes loob programmi või andmebaasi oma tööülesannete täitmise käigus või järgides tööandjalt saadud juhiseid, tekib autoriõigus sellele programmile või andmebaasile, kuid tööandjale kuulub ainulitsents kõigi varaliste õiguste teostamiseks, kui lepingus ei ole ette nähtud teisiti.

(6) Varalised õigused avalikus teenistuses loodud teosele lähevad üle riigile, kui lepingus ei ole ette nähtud teisiti. Neid õigusi teostab see riigiasutus, kelle ülesandel, tellimisel või juhendamisel teos loodi.

[RT I 1999, 97, 859 - jõust. 06.01.2000]

Mida autoriõigus ei kaitse

- **Mille suhtes autoriõigused ei teki?**
 - vastavad teose tunnustele (erand üldreeglist)
 - rahvaloominguteos (puudub autor, nt anekdoot)
 - õigusakt, haldusdokument, kohtulahend ning nende ametlikud tõlked
 - riigi ametlikud sümbolid ja organisatsioonide sümboolika (lipud, vapid, ordenid, medalid, märgid jne)
 - ei vasta teose tunnustele
 - faktid ja andmed
 - teoses kajastatud sisu (idee, kujund, mõiste, teooria, protsess, süsteem, meetod, kontseptsioon, printsiip jne)
 - päevauudis
 - ideed ja põhimõtted, millele rajanevad arvutiprogrammi elemendid

§ 5. Intellektuaalse tegevuse tulemused, millele käesolevat seadust ei kohaldata

Käesolevat seadust ei kohaldata:

- 1) ideedele, kujunditele, mõistetele, teooriatele, protsessidele, süsteemidele, meetoditele, kontseptsioonidele, printsiipidele, avastistele, leiutistele jms intellektuaalse tegevuse resultaatidele, mis on kirjeldatud, selgitatud või muul viisil väljendatud teoses;
- 2) rahvaloominguteostele;
- 3) õigusaktidele ja haldusdokumentidele (seadused, seadlused, määrused, põhimäärused, juhendid, käskkirjad) ning nende ametlikele tõlgetele;
- 4) kohtulahenditele ning nende ametlikele tõlgetele;
- 5) riigi ametlikele sümbolitele ja organisatsioonide sümboolikale (lipud, vapid, ordenid, medalid, märgid jne);
- 6) päevauudistele;
- 7) faktidele ja andmetele;
- 8) ideedele ja põhimõtetele, millele rajanevad arvutiprogrammi elemendid, kaasa arvatud programmi kasutajaliidese aluseks olevad ideed ja põhimõtted.

[[RT I 2000, 78, 497](#) - jõust. 22.10.2000]

Case: “Katkise akna reegel”

Nim	Nim
Om	X
Os	Os

Tallinn Riga Vilnius Stockholm Minsk

1979. aastal avaldati kogumikus "Emakeeleõpetuse küsimusi" Toom Õunapuu koostatud artikkel "Skeemidest ja skematiseerimisest keeleõpetuses", milles ta selgitab muuhulgas sihitise käändeid, kasutades seejuures väljendit "katkise akna reegel" ning lisades reeglit illustreeriva joonise. Toom Õunapuu väidetel ei ole väljendit "katkise akna reegel" enne eelnimetatud artikli avaldamist kunagi eestikeelses teaduskirjanduses kasutatud, samuti ei ole väljend "katkise akna reegel" olnud kasutuses varasemates võõrkeelsetes teostes. Väljend "katkise akna reegel" ei ole teaduskirjanduses kasutatav üldmõiste, vaid Toom Õunapuu intellektuaalse loomingu tulemus. Seega Toom Õunapuu väitis, et eesti keele sihitise käänete õppimisel mälu abistamiseks kasutatav väljend "katkise akna reegel" ja selle väljendus katkise akna joonise (skeemi) näol on teos, millele kohaldatakse autoriõiguse seadust.

AS TEA Kirjastus andis 2000. aastal välja "Õpetaja tabeliraamatu", mille sihitise käändeid käsitatavas peatükis on ilma Toom Õunapuult nõusolekut küsimata, autoritasu maksmata ja autorile viitamata kasutatud väljendit "katkise akna skeem", mis on otseselt tuletatud Toom Õunapuu loodud väljendist "katkise akna reegel". Samuti on kasutatud skeemi raamatu esikaane kujunduses. Toom Õunapuu leidis, et tema loodud väljend "katkise akna reegel" on autoriõigusega kaitstav teos, mida AS TEA Kirjastus on kasutanud ilma autorile viitamata ning mille kasutamine ilma tema nõusolekuta ja autoritasu maksmata ei ole lubatud.

Riigikohtu seisukoht (otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-128-04)

-teose tunnuseks on mh autori loomingulise tegevuse väljendusvorm, mis annab edasi sisu.

Väljendusvorm võib olla nii kujunduslik kui sõnastuslik.

-Toom Õunapuu on kogu aeg väitnud, et eesti keele sihitise käänete paremaks meeldejätmiseks mõttes ta välja ja sõnastas nn "katkise akna reegli" ning ilmestas seda joonisega katkisest aknast. Ainult see isik, kes on teose loonud, võib end nimetada teose autoriks. Seega tuleb vaidluse lahendamiseks hinnata, kas Toom Õunapuu väidetud teosel on autoriõiguse seaduses loetletud juriidilist tähendust omavad tunnused, mis võimaldab seda pidada autoriõigusega kaitstavaks teoseks. Kui kohus leiab, et Toom Õunapuu väidetud on muu intellektuaalse tegevuse tulemus, millele autoriõigust ei saa kohaldada, siis autoriõigus seda ei kaitse.

Kaasnevate õiguste objektid

- Mille suhtes tekivad kaasnevad õigused?
 - teose esitus (sh suuline ettekanne, interpretatsioon, lavastus)
 - teose helisalvestis (fonogramm)
 - filmi esmasalvestus
 - varem avaldamata teos
 - raadio- või televisioonisaade ja selle edastamine
 - autoriõigusega mittekaitstava teose kirjanduskriitiline või teaduslik väljaanne

§ 62. Autoriõigusega kaasnevate õiguste mõiste

(1) Teose esitajal, fonogrammitootjal, televisiooni- ja raadioteenuse osutajal, filmi esmasalvestuse tootjal, isikul, kes pärast autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemist esimesena õiguspäraselt avaldab või suunab üldsusele varem avaldamata teose, ja isikul, kes annab välja autoriõigusega mittekaitstava teose kirjanduskriitilise või teadusliku väljaande, on käesolevas peatükis ettenähtud õigused tema loodud resultaatile (autoriõigusega kaasnevate õiguste objektile).

[RT I, 06.01.2011, 1 - jõust. 16.01.2011]

(2) Autoriõigusega kaasnevate õiguste teostamine ei piira autori või tema õigusjärglase autoriõiguse teostamist.

(3) Levitamine käesoleva peatüki tähenduses on autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti originaali või koopia üldsusele kättesaadavaks tegemine müümise või muul viisil omandiõiguse üleandmise teel.

(4) Pärast autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti esmamüüki Euroopa Liidu liikmesriigis või Euroopa Majanduspiirkonna lepinguga ühinenud riigis õiguste omaja poolt või tema nõusolekul lõpeb käesolevas peatükis ettenähtud õigus levitamisele ja autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti võib Euroopa Liidu liikmesriigis või Euroopa Majanduspiirkonna lepinguga ühinenud riigis edasi levitada õiguste omaja nõusolekuta ja tasu maksmata.

(5) Teose esitaja, fonogrammitootja, televisiooni- ja raadioteenuse osutaja, filmi esmasalvestuse tootja, isik, kes pärast autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemist esimesena õiguspäraselt avaldab või edastab üldsusele varem avaldamata teose, ja isik, kes annab välja autoriõigusega mittekaitstava teose kirjanduskriitilise või teadusliku väljaande, võib käesolevas peatükis sätestatud varalised õigused üle anda (loovutada) või anda loa (litsentsi) autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti kasutamiseks.

[RT I, 06.01.2011, 1 - jõust. 16.01.2011]

Kaasnevate õiguste omajad

Kellele tekivad kaasnevad õigused?

- teose esitaja
- fonogrammitootja
- filmi esmasalvestuse tootja
- televisiooni- ja raadioteenuse osutaja,
- varem avaldamata ja lõppenud autoriõigustega teose avaldaja
- autoriõigusega mittekaitstava teose kirjanduskriitilise või teadusliku väljaande väljaandja
- nende litsentsisaajad
- nende õigusjärglased (pärijad, õiguste omandajad)

Esitaja

- Teose esitajaks loetakse **isikut või kollektiivi**, kes:
 - näitleb, laulab, tantsib, deklameerib, mängib muusikariistal
 - **muul viisil esitab** kirjandus-, kunsti- või rahvaloominguteoseid (nt näitleja, laulja, muusik, tantsija)
 - **juhendab** teisi isikuid teoste esitamisel (nt dirigent)
 - esitab estraadi-, tsirkuse-, nukuteatri- jms numbreid

§ 64. Teose esitaja mõiste

Teose esitajaks käesoleva seaduse tähenduses loetakse näitlejat, lauljat, muusikut, tantsijat, muud isikut või kollektiivi, kes näitleb, laulab, deklameerib, mängib muusikariistal või muul viisil esitab kirjandus-, kunsti- või rahvaloominguteoseid või juhendab teisi isikuid teoste esitamisel, aga samuti isikut, kes esitab estraadi-, tsirkuse-, nukuteatri- jms numbreid.

Kui esitaja esitab teost, millel puudub autoriõiguslik kaitse (nt tegemist on rahvaluuleteosega), siis **sõltumata teose mitte-kaitstusest on esitus ikkagi kaitstav autoriõigusega kaasnevate õigustega**

Kehtivuse aeg

- Autoriõigused kehtivad **70 aastat** pärast autori surma.
- Kaasnevad õigused kehtivad **50 aastat** pärast esmakordset esitamist, salvestamist, edastamist, jäädvustamist.
 - NB! Tulenevalt direktiivist 2011/77/EL peab Eesti hiljemalt **1.11.2013** autoriõiguste seadust muutma ja pikendama esitajate ja fonogrammitootjate õiguste kaitse tähtaega **70 aastani**
- andmebaasi tegija õigused kehtivad **15 aastat**
- **Tähtajatult** kaitstakse:
 - isiku konkreetse teose autoriks olemist (teose autorsust), autori nime ning autori au ja väärikut
 - teose esitaja autorsust, esitajanime ning esitaja au ja väärikut

NB! Autoriõiguste või sellega kaasnevate õiguste kaitse tähtaja kulgemine ei alga teose loomisest, esitamisest, salvestamisest, edastamisest jne, vaid sellele järgneva aasta 1. jaanuarist. Vt täpsemalt autoriõiguse seaduse § 43 ja § 74 lg 2.

§ 38. Autoriõiguse kehtivuse tähtaeg

§ 39. Autoriõiguse kehtivus ühise autorsuse korral

§ 40. Autoriõiguse kehtivus anonüümselt või pseudonüümi all avalikustatud teosele

§ 41. Autoriõiguse kehtivus kollektiivsele teosele, töökohustuste täitmise korras

loodud teosele, audiovisuaalsele teosele ja jätkuväljaandele

§ 43. Autoriõiguse kehtivuse tähtaja kulgemise algus

§ 74. Autoriõigusega kaasnevate õiguste tähtaeg

§ 75⁷. Andmebaasi tegija õiguste kaitse tähtaeg

Kaitstuse presumptsioon

- **Eeldatakse, et teos on autoriõigusega kaitstud**, välja arvatud juhul, kui esineb seda välistav ilmne asjaolu.
 - Näiteks: kui Kalle Kusta on töödelnud vana saksa rahvaviisi ja loonud selle põhjal uute sõnadega laulu, siis on tegemist autoriõigusega kaitstud teosega. Kui aga rahvalaulul ei ole kindlat autorit, siis ei ole see kaitstud autoriõigusega
- **Sarnaselt eeldatakse ka autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti** (esitus, salvestus, edastamine tele/raadio teel jne) **kaitstust**.

§ 4. Teosed, millele tekib autoriõigus

[...]

(6) Teose kaitstust autoriõigusega eeldatakse, välja arvatud juhul, kui käesolevast seadusest või muudest autoriõigusaktidest tulenevalt esineb seda välistav ilmne asjaolu. Tõendamiskohustus lasub teose autoriõigusega kaitstuse vaidlustajal.

[[RT I 1999, 97, 859](#) - jõust. 06.01.2000]

§ 62¹. Autoriõigusega kaasnevate õiguste presumptsioon

(1) Autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti kaitstust eeldatakse, välja arvatud juhul, kui käesolevast seadusest või muudest autoriõigusaktidest tulenevalt esineb seda välistav ilmne asjaolu. Tõendamiskohustus lasub autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti kaitstuse vaidlustajal.

(2) Isiku, kes on autoriõigusega kaasnevate õiguste objektile märgitud õiguste omajana, õigusi nimetatud objektile eeldatakse, kuni pole tõendatud vastupidist. Tõendamiskohustus lasub õiguste omaja isiku vaidlustajal.

(3) Kui autoriõigusega kaasnevate õiguste objektile või selle pakendile on kantud tähis, mida saab otseselt seostada autoriõigusega kaasnevate õiguste omaja või tema õigusjärglasega, või sellist tähist kasutatakse muus seoses vastava autoriõigusega kaasnevate õiguste objektiga, eeldatakse tähisega seostatava autoriõigusega kaasnevate õiguste omaja õigusi vastavale objektile.

[[RT I 2004, 71, 500](#) - jõust. 29.10.2004]

Autorsuse presumptsioon

- Isiku, kes avaldab teose oma nime all või oma üldtuntud pseudonüümi või autorimärgi all, **autorsust eeldatakse**, kuni pole tõendatud vastupidist.
 - Näiteks: muuseum eksponeerib kodanik A loal kirjandusteost. Kui ilmub kodanik B, kes väidab, et tema on selle teose autor ega luba teose eksponeerimist, siis peab ta tõendama oma autorsust. Kui teosele on kantud B kui autori nimi, siis tuleb eeldada, et autor on B.

§ 29. Autorsuse presumptsioon

(1) Isiku, kes avaldab teose oma nime all või oma üldtuntud pseudonüümi või autorimärgi all, autorsust presumeeritakse (eeldatakse), kuni pole tõendatud vastupidist. Tõendamiskohustus lasub autorsuse vaidlustajal.

(2) Anonüümselt, pseudonüümi või autorimärgi all avalikustatud teose autoril on autoriõigus sellele teosele. Momendini, mil autor avab oma kodanikunime ja tõestab oma autorsust, teostab autori varalisi õigusi teose õiguspäraselt avaldanud isik.

(3) Autorit käesoleva paragrahvi 2. lõikes ettenähtud juhtudel esindanud isik säilitab tema poolt esindajaks olemise ajal omandatud õigused teose kasutamiseks, kui tema ja autori vahelise kokkuleppega ei ole ette nähtud teisiti.

[[RT I 1999, 10, 156](#) - jõust. 15.02.1999]

Autoriõigusega kaasnevate õiguste omaja presumptsioon

- Kui kaasnevate õiguste objektile (esitus, salvestis jne) on **märkitud, et õiguste omajaks on mingi kindel isik**, siis tema õigusi nimetatud objektile eeldatakse, kuni pole tõendatud vastupidist.
- Kui kaasnevate õiguste objektile või selle pakendile on kantud **tähis, mida saab otseselt seostada kaasnevate õiguste omaja või tema õigusjärglasega**, või sellist tähist kasutatakse muus seoses vastava kaasnevate õiguste objektiga, eeldatakse tähisega seostatava kaasnevate õiguste omaja õigusi vastavale objektile.

§ 62¹. Autoriõigusega kaasnevate õiguste presumptsioon

(1) Autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti kaitstust eeldatakse, välja arvatud juhul, kui käesolevast seadusest või muudest autoriõigusaktidest tulenevalt esineb seda välistav ilmne asjaolu. Tõendamiskohustus lasub autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti kaitstuse vaidlustajal.

(2) Isiku, kes on autoriõigusega kaasnevate õiguste objektile märkitud õiguste omajana, õigusi nimetatud objektile eeldatakse, kuni pole tõendatud vastupidist. Tõendamiskohustus lasub õiguste omaja isiku vaidlustajal.

(3) Kui autoriõigusega kaasnevate õiguste objektile või selle pakendile on kantud tähis, mida saab otseselt seostada autoriõigusega kaasnevate õiguste omaja või tema õigusjärglasega, või sellist tähist kasutatakse muus seoses vastava autoriõigusega kaasnevate õiguste objektiga, eeldatakse tähisega seostatava autoriõigusega kaasnevate õiguste omaja õigusi vastavale objektile.

[[RT I 2004, 71, 500](#) - jõust. 29.10.2004]

Tõendamiskoormis

- Kui tegemist on teosega või kaasnevate õiguste objektiga, siis **eeldatakse, et see on kaitstud**
- Kui teosele või kaasnevate õiguste objektile on märgitud selle autor, produtsent, esitaja või õiguste omanik jne, siis **eeldatakse, et ta on autor, produtsent, esitaja või muu õiguste omanik**
- Eeldus kehtib, **kuni pole tõendatud vastupidist** või kui **mitte-kaitstud on ilmne**
- Tõendamiskohustus lasub vaidlustajal

Autoriõigused =
isiklikud õigused +
varalised õigused

Autoriõigused

- Isiklikud õigused (ei saa loovutada)
 - õigus autorsusele
 - õigus autorinimele
 - õigus teose puutumatusele
 - õigus teose lisadele
 - õigus autori au ja väärkuse kaitsele
 - õigus teose avalikustamisele
 - õigus teose täiendamisele
 - õigus teos tagasi võtta
 - nõuda oma autorinime kõrvaldamist kasutatavalt teoselt

Autoriõiguse seaduse § 12

Autoriõigused

- **Varalised õigused (saab loovutada)**
 - õigus igal moel teost **kasutada, lubada ja keelata** teose samaviisilist kasutamist teiste isikute poolt ja **saada tulu** teose sellisest kasutamisest, sealhulgas:
 - õigus teose reprodutseerimisele (koopiate tegemine)
 - õigus teose levitamisele (omandiõiguse üleandmine või üldsusele kasutada andmine mis tahes viisil, sealhulgas rentimine ja laenutamine)
 - õigus teose tõlkimisele
 - õigus teose töötlemisele
 - õigus teoste kogumikele
 - õigus avalikule esitamisele
 - õigus teose eksponeerimisele
 - õigus teose edastamisele (raadio, televisioon, satelliidi, kaabellevivõrgu kaudu)
 - õigus teose üldsusele kättesaadavaks tegemisele (interneti kaudu)
 - teostada oma arhitektuurne, disaini-, tarbekunstiteose jms projekt
 - arvutiprogrammi autori ainuõigus arvutiprogrammi füüsiliseks kasutamiseks ja valdamiseks ärilisel eesmärgil

Autoriõiguse seaduse § 13

Kaasnevad õigused

- Jagunevad üldjoontes samuti varalisteks ja isiklikeks õigusteks, kuid **puudub ühtne õiguste kataloog** nagu autoriõiguste puhul
- **Õiguste sisu ja maht sõltub sellest, kellega on tegu** – nii varalised kui ka isiklikud õigused on ainult esitajal. Teistel kaasnevate õiguste omajatel on ainult varalised õigused.

Erinevus omandiõigusest

- Autoriõigus teosele ega autoriõigusega kaasnevad õigused **ei sõltu teose omandiõigusest**, aga
- autoriõigus või sellega kaasnev õigus **võib kuuluda kellegi vara hulka**
 - Näiteks: laenates raamatukogust raamatu, saab ostja seda raamatut lugeda, kuid ei saa endale raamatu autori, kujundaja, tõlkija ega kirjastaja autoriõigusi. Samas, raamatu autori autoriõigused on tema vara ja ta saab neid õigusi loovutada või litsentsida.

Autoriõigused kaitsevad **autori ja tema litsentsisaaja või õigusjärglase** (pärija, õiguste omandaja) õigusi teosele.

Autoriõigusega kaasnevad õigused kaitsevad **kaasnevate õiguste omajate ja nende litsentsisaajate või õigusjärglaste** (pärija, õiguste omandaja) õigusi autoriõigusega kaasnevate õiguste objektile.

Teose kasutamine

- Teose kasutamine on autoriõiguse seadusega kooskõlas, kui:
 - teost kasutatakse **autorilepingu alusel**
 - olemasolev teos – litsentsileping (näiteks CC litsents)
 - uus teos – töövõtuleping
 - teose kasutamine toimub **seaduse alusel omandatud õiguste ulatuses**
 - tööandja, audiovisuaalse teose produtsent, kollektiivse teose looja
 - teose kasutamine **vaba kasutuse reeglite alusel**
 - autori nõusolekuta ja tasu maksmiseta või maksmisega (näiteks arhiivid, raamatukogud, muuseumid)
 - autoriõiguste **tähtaeg on möödunud**
 - **autor on autoriõiguste teostamisest loobunud** (Eesti õiguse alusel küsitav)

Kaasnevate õiguste objekti kasutamine

- Kaasnevate õiguste objekti kasutamine on autoriõiguse seadusega kooskõlas, kui:
 - seda kasutatakse kaasnevate õiguste omajaga sõlmitud **lepingu alusel**
 - kasutamine toimub **seaduse alusel omandatud õiguste ulatuses**
 - fonogrammitootja, televisiooni- ja raadioteenuse osutaja
 - kasutamine **vaba kasutuse reeglite alusel**
 - kaasnevate õiguste omaja nõusolekuta ja tasu maksmiseta või maksmisega (näiteks arhiivid, raamatukogud, muuseumid)
 - kaasnevate õiguste **tähtaeg on möödunud**
 - kaasnevate õiguste omaja on kaasnevate õiguste teostamisest **loobunud** (Eesti õiguse alusel küsitav)

§ 75. Autoriõigusega kaasnevate õiguste piiramine

(1) Teose esitaja, fonogrammitootja, televisiooni- ja raadioteenuse osutaja, filmi esmasalvestuse tootja, samuti isiku, kes pärast autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemist esimesena õiguspäraselt avaldab või suunab üldsusele varem avaldamata teose, ja isiku, kes annab välja autoriõigusega mittekaitstava teose kirjanduskriitilise või teadusliku väljaande, loata ning tasu maksmiseta on lubatud teose esituse, fonogrammi, raadio- või telesaate ning nende salvestiste ja filmi kasutamine, sealhulgas reprodutseerimise teel:

[RT I, 06.01.2011, 1 - jõust. 16.01.2011]

1) füüsilistel isikutel oma isiklikeks vajadusteks, arvestades käesoleva seaduse §-de 26 ja 27 sätteid ning tingimustel, et selline reprodutseerimine ei taotle mis tahes ärilisi eesmärke;

2) illustreeriva materjalina hariduslikel või teaduslikel eesmärkidel nende eesmärkidega motiveeritud mahus ja tingimustel, et selline kasutamine ei taotle mis tahes ärilisi eesmärke ning tingimustel, et märgitakse ära allikas, kui see on võimalik;

3) lühikeste väljavõtetenähtena lülitamiseks päevasündmuste ülevaatesse informatsiooniliste eesmärkidega motiveeritud mahus ning tingimustel, et märgitakse ära allikas, kui see on võimalik;

4) õiguspäraselt avaldatud kaasnevate õiguste objektist lühikeste väljavõtetenähtena (tsitaatidena) informatsiooni andmise eesmärgil ja nende eesmärkidega motiveeritud mahus ning järgides esituse, fonogrammi, raadio- või telesaate, filmi kui terviku mõtte õige edasiandmise kohustust ning tingimustel, et märgitakse ära allikas, kui see on võimalik;

5) televisiooni- ja raadioteenuse osutaja poolt ajutise salvestise tegemiseks ja selle reprodutseerimiseks oma tehniliste vahenditega ja oma saadete tarbeks esitusest, saatest või fonogrammist, mille edastamiseks ta on eelnevalt saanud õiguste omajalt loa või mille edastamine või taasedastamine tema poolt on seaduspärane muul alusel. Selline salvestis ja selle reproduktioon (koopiad) tuleb hävitada 30 päeva möödumisel nende tegemisest, välja arvatud üks koopia, mida võib säilitada arhiivieksemplarina käesoleva seaduse § 23 3. lõikes toodud tingimustel;

[RT I, 06.01.2011, 1 - jõust. 16.01.2011]

6) muudel juhtudel, mil teoste autorite õigusi on piiratud käesoleva seaduse 4. peatükis.

(2) Käesolevas paragrahvis ettenähtud vaba kasutamine on lubatud vaid tingimustel, et see ei ole vastuolus tavapärase kasutamisega ega kahjusta põhjendamatult autoriõigusega kaasnevate õiguste omaja seaduslikke huve.

[RT I 2006, 28, 210 - jõust. 30.06.2006]

Nõusolek ja tasu

- Üldjuhul tuleb küsida nõusolekut
 - autorilt teose ja autoriõiguste kasutamiseks
 - kaasnevate õiguste omajalt kaasnevate õiguste objekti (teose esitus, salvestus, edastamiseks tele/raadio teel jne) ja kaasnevate õiguste kasutamiseks
 - autori või kaasnevate õiguste omaja surma korral nende pärijatelt (pärimisseaduse kohaselt)
 - õiguste üleminekul lepingu või seaduse alusel autori või kaasnevate õiguste omaja muudelt õigusjärglastelt
 - kui õigused on litsentsitud, siis teatud juhtudel litsentsisaajalt
- Üldjuhul on nendel isikutel alati õigus saada tasu teose ja autoriõiguste või kaasnevate õiguste objekti (teose esitus, salvestus, edastamiseks tele/raadio teel jne) ja sellele vastavate õiguste kasutamise eest

§ 14. Autori õigus saada autoritasu

Kokkuleppe vorm

- Nõusoleku tingimuste ja tasu maksmise kohta tuleb sõlmida **kokkulepe**:
 - **teose või autoriõiguste kasutamiseks** – autoriga või teda esindava kollektiivse esindamise organisatsiooniga (autorileping)
 - **kaasnevate õiguste objekti või kaasnevate õiguste kasutamiseks** – kaasnevate õiguste omajatega (esitaja, fonogrammitootja, filmi esmasalvestuse tootja, televisiooni- või raadioteenuse osutaja jne)
- Kokkulepe nõusoleku andmise ja tasu maksmise (või sellest loobumise) kohta tuleb sõlmida **kirjalikult**, vastasel korral on leping tühine

Vt ka AutÕS § 65 - § 73, sätted autoriõigustega kaasnevate õiguste omajatega kokkuleppe sõlmimise kohtas

§ 48. Autorilepingu mõiste

§ 48¹. Autorilepingu sisu

(1) Autorilepingus fikseeritakse:

- 1) teose kirjeldus (vorm, maht, nimetus jms);
 - 2) üleantavad õigused, õigused, mille osas antakse luba, litsentsilepingu liik (liht- või ainulitsentsileping) ja all-litsentsi andmise õigus;
 - 3) teose kasutamise viis ja territoorium;
 - 4) autorilepingu kehtivuse tähtaeg ja teose kasutamise algustähtaeg.
- (2) Autoritasu maksmise viis (protsent teose müügihinnast, konkreetselt kindlaksmääratud summa, protsent teose kasutamisel saadavast kasumist vms), tasu suurus, selle väljamaksmise tähtaeg ja kord määratakse autorilepingus poolte kokkuleppel.

[RT I 2002, 92, 527 - jõust. 18.11.2002]

§ 49. Autorilepingu vorm

Riigikohus on aktsepteerinud oma praktikas ka suulist kokkulepet teose esituse kasutamiseks: "Samas ei too teose esituse kasutamine ilma kirjaliku nõusolekuta, teose esitajaga lepingut sõlmimata või tühise lepingu alusel vältimatult kaasa teose esituse kasutamise õigusvastasust, sest teose esitaja võib olla andnud esituse kasutajale deliktilist vastutust välistava (vormivaba) nõusoleku esituse kasutamiseks." (Riigikohtu 13. detsembri 2006. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-124-06, p 16)

Kokkuleppe liik

- Teose või autoriõiguste kasutamiseks (**autorileping**) võib sõlmida 2 liiki lepinguid:
 - **lihtlitsentsileping** - litsentsiandja (nt autor) võib ka ise lepingu esemeks olevat õigust kasutada või anda kasutusõiguse teistele isikutele peale litsentsisaaja
 - **ainulitsentsileping** – ainult litsentsisaajal on õigus kasutada lepingu esemeks olevaid õigusi kokkulepitud ulatuses, samas kui teiste isikute, sh litsentsiandja (nt autor), kasutusõigus on selles ulatuses välistatud

Tallinn Riga Vilnius Stockholm Minsk

Võlaõigusseadus

§ 370. Liht- ja ainulitsentsileping

(1) Lihtlitsentsilepingu puhul võib litsentsiandja ka ise lepingu esemeks olevat õigust kasutada või anda kasutusõiguse teistele isikutele peale litsentsisaaja.

(2) Ainulitsentsileping annab litsentsisaajale õiguse kasutada intellektuaalsest varast tulenevaid õigusi kokkulepitud ulatuses ja välistada teiste isikute ja litsentsiandja kasutusõiguse selles ulatuses.

(3) Kui kasutusõigus, millele litsentsileping laieneb, ei ole lepingus täpselt määratletud, määratakse kasutusõiguse ulatus vastavalt lepingu eesmärgile.

(4) Lihtlitsentsilepingust tulenev kasutusõigus, mis on tekkinud enne ainulitsentsilepingust tulenevat kasutusõigust, jääb ainulitsentsilepingu alusel kasutusõiguse saanud isiku suhtes kehtima.

Erandid

- **Erandid kokkuleppe kirjaliku vormi nõudest:**
 - **lihtlitsentsi** võib anda ka kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis (e-post, Skype, fax jne)
 - **lihtlitsentsi** võib teatud juhtudel anda vormivabalt (nt avaldamine perioodilises väljaandes, teatmeteoses)
 - **luba esituse kasutamiseks** (kaasnevad õigused) võib olla antud ka suulise lepinguga (Riigikohtu 13. detsembri 2006. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-124-06, p 16)
 - praktikas on tunnustatud **ka teose kasutamiseks** (autoriõigused) sõlmitud suulisi lepinguid, kuna teose kasutamist lubava autorilepingu tühiseks lugemine kirjaliku vormi järgimata jätmise tõttu kahjustaks põhjendamatult autori õigusi (Riigikohtu 13. detsembri 2006. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-124-06, p 16). Eesti kohtud ei ole selle praktika õiguspärasust otseselt kinnitanud.

§ 49. Autorilepingu vorm

(1) Autorileping peab olema sõlmitud kirjalikus vormis. Lihtlitsentsi andmine võib olla vormistatud ka kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis.

(2) Kirjalik või kirjalikku taasesitamist võimaldav vorm ei ole kohustuslik lihtlitsentsi andmise korral lepingute suhtes teose avaldamise kohta perioodilises väljaandes või teatmeteoses ning suuliste teoste ühekordse edastamise kohta raadios ja televisioonis ning kaabellevivõrgus [[RT I 2002, 92, 527](#) - jõust. 18.11.2002]

Riigikohus on aktsepteerinud oma praktikas ka suulist kokkulepet teose esituse kasutamiseks: (Riigikohtu 13. detsembri 2006. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-124-06, p 16)

CC litsents ongi litsentsileping ehk
luba, mille alusel autor lubab
kasutajal oma teost kasutada CC
litsentsis toodud tingimustel

Suhe “tavalise autoriõigusega”

- **CC omapärad:**
 - autor ei saa reeglina tasu
 - ühekordne ja pöördumatu protsess
 - CC litsentsi alusel puudub konkreetne ja üheselt määratletav litsentsisaaja, sest
 - litsentsiandjaks autor või autoriõiguste vastav omaja,
 - litsentsisaajaks aga üldsus
 - süstematiseeritud ja laia kasutusulatusesega
 - CC litsentsid ei ole autoriõiguse alternatiiviks, vaid nad töötavad kehtiva autoriõiguse raamistikus
 - ei ole eraldi CC õiguskaitseorganit, õiguste jõustamise instantsi vmt

CC litsentside tüübid

- CC on 6 erinevat litsentsi, mis lubavad teost kasutada 1-3 tingimusel sõltuvalt litsentsist:
 1. Autorile viitamine
 2. Autorile viitamine + Jagamine samadel tingimustel
 3. Autorile viitamine + Tuletatud teoste keeld
 4. Autorile viitamine + Mitteäriline eesmärk
 5. Autorile viitamine + Mitteäriline eesmärk + Jagamine samadel tingimustel
 6. Autorile viitamine + Mitteäriline eesmärk + Tuletatud teoste keeld

CC tingimuste sisu

- ① **Autorile viitamine** - teose autorile tuleb viidata samal kujul nagu seda on teinud autor või litsentsiandja
- Ⓒ **Jagamine samadel tingimustel** – muudetud, töödeldud või algsest teosest tuletatud teost võib levitada üksnes algse teosega sama, samalaadse või ühilduva litsentsi alusel
- Ⓔ **Tuletatud teoste keeld** - teost ei või muuta, ümber kujundada ega luua selle alusel tuletatud teoseid
- Ⓔ **Mitte-äriline eesmärk** – teost ei või kasutada ärilistel eesmärkidel

Tallinn Riga Vilnius Stockholm Minsk

Mida tähendab mitte-äriline eesmärk?

- Ärilise ja mitte-ärilise eesmärgi eristamine **sõltub faktilistest asjaoludest**
- CC litsentsiandja võib ise ära kirjeldada, milliseid juhtumeid ta loeb ärilisel eesmärgil kasutamiseks, kuid sellega ei tohi muuta CC litsentsi
- CC-ga litsentsitud teose **kasutamine kõrvuti veebireklaamidega üldjuhul lubatud**, kuid sõltub kasutatud reklaamimudelist, reklaamide mahust ja veebilehe üldisest sisust (vt <http://blogoscoped.com/archive/2008-02-07-n77.html>). NB! Kohtupraktika puudub, seega vaidluse korral võib kohus olla teistsugusel seisukohal.

Tallinn Riga Vilnius Stockholm Minsk

CC lisainfo

- Rahvusvaheline koduleht:
<http://creativecommons.org/>
 - the Commons Deed (**human-readable code**),
 - the Legal Code (**lawyer-readable code**)
 - the metadata (**machine readable code**)
- Eesti koduleht:
<http://www.creativecommons.ee/>

Tallinn Riga Vilnius Stockholm Minsk

Teose vaba kasutamine

- Autori isiklike õigusi seadusega ei piirata.
- Autoriõiguse seaduses toodud juhtudel võib piirata autori varalise õigusi, s.o kasutada teoseid:
 - ilma autori nõusolekuta ja tasu maksmiseta
 - ilma autori nõusolekuta, kuid tasu maksmisega
- Selline teoste kasutamine ei tohi olla vastuolus teose tavapärase kasutamisega ega kahjustada põhjendamatult autori seaduslikke huve

§ 17. Autori varaliste õiguste piiramine

Erandina käesoleva seaduse §-dest 13-15, kuid tingimusel, et see ei ole vastuolus teose tavapärase kasutamisega ega kahjusta põhjendamatult autori seaduslikke huve, on lubatud teose kasutamine autori nõusolekuta ja autoritasu maksmiseta ainult käesoleva seaduse §-des 18-25 otseselt ettenähtud juhtudel.

[[RT I 2006, 28, 210](#) - jõust. 30.06.2006]

Teose vaba kasutamine

- Teose vaba kasutamise juhte on **palju**
- Põhireegel nr 1: autori nõusolekuta ja autoritasu maksmiseta on lubatud **õiguspäraselt avaldatud** teost füüsilisel isikul reprodutseerida ja tõlkida isikliku kasutamise eesmärkidel tingimusel, et selline tegevus ei taotle ärilisi eesmärke.
- Erand sellest põhireeglist:
 - arhitektuuri- ja maastikuarhitektuuriteosed
 - piiratud tiraažiga kujutava kunsti teosed
 - elektroonilisi andmebaasid
 - arvutiprogrammid (v.a arvutiprogrammi vaba kasutamine ja dekompileerimine ühilduvuse tagamiseks teiste programmidega)
 - reprograafilisel viisil noodid

Tallinn Riga Vilnius Stockholm Minsk

§ 17. Autori varaliste õiguste piiramine

Erandina käesoleva seaduse §-dest 13-15, kuid tingimusel, et see ei ole vastuolus teose tavapärase kasutamisega ega kahjusta põhjendamatult autori seaduslikke huve, on lubatud teose kasutamine autori nõusolekuta ja autoritasu maksmiseta ainult käesoleva seaduse §-des 18-25 otseselt ettenähtud juhtudel.

[[RT I 2006, 28, 210](#) - jõust. 30.06.2006]

§ 18. Teose vaba reprodutseerimine ja tõlkimine isikliku kasutamise eesmärkidel

(1) Autori nõusolekuta ja autoritasu maksmiseta on lubatud õiguspäraselt avaldatud teost füüsilisel isikul reprodutseerida ja tõlkida isikliku kasutamise eesmärkidel tingimusel, et selline tegevus ei taotle ärilisi eesmärke.

(2) Autori nõusolekuta ja autoritasu maksmiseta ei ole isikliku kasutamise eesmärkidel lubatud reprodutseerida:

- 1) arhitektuuri- ja maastikuarhitektuuriteoseid;
- 2) piiratud tiraažiga kujutava kunsti teoseid;
- 3) elektroonilisi andmebaase;
- 4) arvutiprogramme, välja arvatud käesoleva seaduse §-des 24 ja 25 ettenähtud juhtumid;
- 5) reprograafilisel viisil noote.

[[RT I 2006, 28, 210](#) - jõust. 30.06.2006]

Teose vaba kasutamine

- Põhireegel nr 2: autori nõusolekuta ja autoritasu maksmiseta on lubatud teoste reprodutseerimine, kui:
 - see on ajutine või juhuslik
 - see toimub tehnilise protsessi lahutamatu ja olulise osana
 - selle eesmärk on vahendada teose edastamist võrgus kolmandate isikute vahel või teha võimalikuks teose või autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti seaduspärane kasutamine
 - sellel puudub iseseisev majanduslik eesmärk
- Erand sellest põhireeglist:
 - arvutiprogrammid

Tallinn Riga Vilnius Stockholm Minsk

§ 18¹. Autori reprodutseerimisõiguse piiramine

(1) Ilma autori nõusolekuta ja tasu maksmata on lubatud teoste ajutine või juhuslik reprodutseerimine, mis toimub tehnilise protsessi lahutamatu ja olulise osana ning mille eesmärk on vahendada teose edastamist võrgus kolmandate isikute vahel või teha võimalikuks teose või autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti seaduspärane kasutamine ning millel puudub iseseisev majanduslik eesmärk.

(2) Käesoleva paragrahvi 1. lõige ei laiene arvutiprogrammidele.

[[RT I 2004, 71, 500](#) - jõust. 29.10.2004]

Teose vaba kasutamine

- Muud haridustöötajate jaoks olulisemad vaba kasutamise alused (autoriõiguse seaduse § 19):
 - **tsiteerimine ja refereerimine** motiveeritud mahus ja järgides teose kui terviku mõtet
 - **illustreeriva materjalina kasutamine õppe- ja teaduslikel eesmärkidel** motiveeritud mahus mitte-ärilistel eesmärkidel
 - reprodutseerimine õppe- ja teaduslikel eesmärkidel motiveeritud mahus **haridus- ja teadusasutustes** mitte-ärilistel eesmärkidel
 - reprodutseerimine, levitamine ja üldsusele suunamine **puuetega inimeste huvides** otseses seoses nende puudega
 - kasutamine karikatuuris, paroodias ja pastišis sel eesmärgil motiveeritud mahus
- Nendel juhtudel ei ole vaja autori nõusolekut ega pea maksma autorile tasu, kuid tuleb ära näidata kasutatud teose **autori nimi** (kui see on teosel näidatud), **teose nimetus** ning **avaldamisallikas**
- NB! **teos peab olema õiguspäraselt avaldatud**

§ 19. Teose vaba kasutamine teaduslikel, hariduslikel, informatsioonilistel ja õigusemõistmise eesmärkidel

Autori nõusolekuta ja autoritasu maksmiseta, kuid kasutatud teose autori nime, kui see on teosel näidatud, teose nimetuse ning avaldamisallika kohustusliku äranäitamisega on lubatud:

- 1) õiguspäraselt avaldatud teose tsiteerimine ja refereerimine motiveeritud mahus, järgides refereeritava või tsiteeritava teose kui terviku mõtte õige edasiandmise kohustust;
- 2) õiguspäraselt avaldatud teose kasutamine illustreeriva materjalina õppe- ja teaduslikel eesmärkidel motiveeritud mahus ja tingimusel, et selline kasutamine ei taotle ärilisi eesmärke;
- 3) õiguspäraselt avaldatud teose reprodutseerimine õppe- ja teaduslikel eesmärkidel motiveeritud mahus haridus- ja teadusasutustes, mille tegevus ei taotle ärilisi eesmärke;
- 4) päevasündmuste kajastamisel sündmuste käigus nähtud või kuulnud teose ajakirjanduses reprodutseerimine ja üldsusele suunamine motiveeritud mahus, vormis ja ulatuses, mis vastab päevasündmuste kajastamise vajadusele;
- 5) teose reprodutseerimine õigusemõistmise või avaliku julgeoleku tagamise eesmärgil ulatuses, mis vastab õigusemõistmise või avaliku julgeoleku tagamise eesmärkidele;
- 6) õiguspäraselt avaldatud teose reprodutseerimine, levitamine ja üldsusele suunamine puuetega inimeste huvides viisil, mis on otseselt seotud nende puudega, tingimusel et selline kasutamine ei taotle ärilisi eesmärke. Autori nõusolekuta ei ole lubatud reprodutseerida, levitada ja kättesaadavaks teha teost, mis on spetsiaalselt loodud puuetega inimeste jaoks;
- 7) õiguspäraselt avaldatud teose kasutamine karikatuuris, paroodias ja pastišis sel eesmärgil motiveeritud mahus.

[[RT I 2006, 28, 210](#) - jõust. 30.06.2006]

Teose vaba avalik esitamine

- Kui teost esitatakse:
 - õppeasutustes
 - vahetus õppeprotsessis
 - õppeasutuste õpetava personali ja õpilaste poolt
 - kuulajaskonna või vaatajaskonna moodustavad õpetav personal ja õpilased või teised isikud (lapsevanemad, eestkostjad, hooldajad jne), kes on otseselt seotud õppeasutusega, kus teost avalikult esitatakse
- siis ei ole vaja autori nõusolekut ega pea maksma autorile tasu, kuid tuleb ära näidata kasutatud teose autori nimi (kui see on teosel näidatud), teose nimetus ning avaldamisallikas

Tallinn Riga Vilnius Stockholm Minsk

§ 22. Teose vaba avalik esitamine

Autori nõusolekuta ja autoritasu maksmiseta, kuid kasutatud teose autori nime või nimetuse, kui see on teosel näidatud, kohustusliku äranäitamisega on lubatud teose avalik esitamine õppeasutustes vahetus õppeprotsessis nende asutuste õpetava personali ja õpilaste poolt ning tingimusel, et kuulajaskonna või vaatajaskonna moodustavad õpetav personal ja õpilased või teised isikud (lapsevanemad, eestkostjad, hooldajad jne), kes on otseselt seotud õppeasutusega, kus teost avalikult esitatakse.

Andmebaas

- Kui asutuse töötajad/avalikud teenistujad loovad oma otseste tööülesannete raames arhiive või andmekogusid (nt koondavad kokku teoseid mingi kindla kriteeriumi või süsteemi alusel jne), siis saab neid käsitleda **andmebaasidena autoriõiguse seaduse tähenduses**, kui need andmebaasid on oma sisu valiku ja korralduse tõttu töötaja/teenistuja ehk autori enda intellektuaalse loomingu tulemus
- Sellisel juhul saab vastav asutus (riik) kui tööandja endale seaduse alusel **andmebaasi tegija varaliste õiguste ainulitsentsi**.
- Teoste koondamiseks andmebaasi on vajalik nende **autoriõiguste omaja nõusolek**.

Tallinn Riga Vilnius Stockholm Minsk

§ 34. Kogumiku koostaja autoriõigus

§ 75². Andmebaasi mõiste

Andmebaas käesoleva peatüki tähenduses on teoste, andmete või muu materjali süstemaatiliselt või meetoodiliselt korraldatud kogu, mis on individuaalselt kasutatav elektrooniliste või muude vahendite abil. Andmebaasi mõiste ei hõlma selle tegemiseks ega käivitamiseks vajaminevat arvutiprogrammi.

[RT I 1999, 97, 859 - jõust. 06.01.2000]

§ 75³. Andmebaasi tegija

§ 75⁴. Andmebaasi tegija õigused

§ 75⁵. Andmebaasi õiguspäraste kasutajate õigused ja kohustused

(1) Andmebaasi õiguspärasel kasutajal on õigus teha väljavõtteid ja taaskasutada igal eesmärgil üldsusele mis tahes viisil õiguspäraselt avalikustatud andmebaasi sisuks olevaid kvantiteedilt või kvaliteedilt mitteolulisi osi. Kui isik on õigustatud käesolevas lõikes ettenähtud viisil kasutama ainult andmebaasi teatud osa, kehtib käesolevas lõikes sätestatu vaid andmebaasi selle osa suhtes.

(2) Üldsusele mis tahes viisil avalikustatud andmebaasi õiguspärane kasutaja ei tohi kahjustada andmebaasis sisalduvate teoste või muu materjali suhtes tekkinud autoriõigust või autoriõigusega kaasnevaid õigusi.

(3) Üldsusele mis tahes viisil avalikustatud andmebaasi õiguspärane kasutaja ei tohi teha tegusid, mis on vastuolus andmebaasi tavapärase kasutamisega või kahjustavad põhjendamatult andmebaasi tegija seaduslikke huve.

(4) Lepingu tingimus, mis piirab käesolevas paragrahvis sätestatud õiguse teostamist andmebaasi õiguspärase kasutaja poolt, on tühine.

[RT I 1999, 97, 859 - jõust. 06.01.2000]

Andmebaasi vaba kasutamine

- Andmebaasi (või selle osa) või selle koopia õiguspärasel kasutajal on õigus teostada kõiki tegusid, mis on vajalikud **juurdepääsuks andmebaasi (või selle osa) sisule ja selle sisu tavapäraseks kasutamiseks**. Lepingu tingimus, mis piirab nimetatud õiguse teostamist, on tühine.
- **Järelikult:** andmebaasi tavapäraseks kasutamiseks peab olema õiguslik alus. See võib olla:
 - andmebaasi tegijaga sõlmitud **leping** juurdepääsuks andmebaasi sisule ja selle tavapäraseks kasutamiseks
 - andmebaasi kasutamine andmebaasi tegija õiguste piiramisel seaduse alusel, näiteks:
 - **mitte-elektronilise andmebaasi sisust väljavõtte tegemine** isiklikeks vajadusteks
 - andmebaasist tehakse väljavõtte **illustreeriva materjalina õppe- või teadusliku uurimistöö eesmärkidel** motiveeritud mahus mitte-ärilistel eesmärkidel, kuid seejuures tuleb ära näidata andmebaasi avaldamise allikas
 - **avaliku julgeoleku, haldustegevuse või õigusemõistmise käigus** ulatuses, mis vastab ühiskondliku julgeoleku kaitse, haldusfunktsioonide teostamise ja õigusemõistmise eesmärkidele
- Nendel juhtudel **ei ole vaja andmebaasis sisalduvate teoste autorite nõusolekut** ning nendele **autoritele ei pea maksma eraldi autoritasu**.

§ 25¹. Andmebaasi vaba kasutamine

Andmebaasi või selle koopia õiguspärasel kasutajal on õigus ilma autori nõusolekuta ja täiendavat autoritasu maksmata teostada kõiki tegusid, mis on vajalikud juurdepääsuks andmebaasi sisule ja selle sisu tavapäraseks kasutamiseks. Kui nimetatud isik on õigustatud kasutama andmebaasi ainult osaliselt, kohaldatakse käesolevas paragrahvis sätestatud ainult andmebaasi või selle koopia vastava osa suhtes. Lepingu tingimus, mis piirab nimetatud õiguse teostamist, on tühine.

[[RT I 1999, 97, 859](#) - jõust. 06.01.2000]

§ 75⁶. Andmebaasi tegija õiguse piiramine

Üldsusele mis tahes viisil õiguspäraselt avalikustatud andmebaasi õiguspärane kasutaja võib ilma andmebaasi tegija nõusolekuta ja tasu maksmiseta teha väljavõtteid andmebaasi sisu olulisest osast või seda taaskasutada juhul, kui:

- 1) mitte-elektronilise andmebaasi sisust tehakse väljavõtte isiklikeks vajadusteks;
- 2) koos andmebaasi avaldamisallika kohustusliku äranäitamisega tehakse andmebaasist väljavõtte illustreeriva materjalina õppe- või teadusliku uurimistöö eesmärkidel, nende eesmärkidega motiveeritud mahus ja tingimusel, et selline kasutamine ei taotle ärilisi eesmärke;
- 3) väljavõtte tegemine või taaskasutamine toimub avaliku julgeoleku, haldustegevuse või õigusemõistmise käigus ulatuses, mis vastab ühiskondliku julgeoleku kaitse, haldusfunktsioonide teostamise ja õigusemõistmise eesmärkidele.

Haridustöötajad saavad teoseid
teatud ulatuses vabalt kasutada
ilma autori nõusolekuta ja
autoritasu maksmiseta mitte-
ärilisel eesmärgil

Teose vaba kasutamine raamatukogu, arhiivi ja muuseumi poolt

1. Õigus oma kogusse kuuluvat teost **reprodutseerida**:

- kui ei ole võimalik omandada teose uut koopiat, siis:
 - asendada kadunud, hävinud või kasutamiskõlbmatuks muutunud teos
 - teha koopia teose säilimise tagamiseks
 - asendada mõne teise avaliku arhiivi, muuseumi või raamatukogu püsikollektsiooni kuulunud teos juhul, kui see on kadunud, hävinud või muutunud kasutamiskõlbmatuks;
- muul juhul
 - digiteerida kogu säilitamise eesmärgil
 - teha koopia füüsilise isiku jaoks isikliku kasutamise eesmärkidel tingimusel, et selline tegevus ei taotle ärilisi eesmärke
 - teha koopia kohtu- või riigiasutuse tellimusel puuetega inimeste huvides viisil, mis on otseselt seotud nende puudega, tingimusel et selline kasutamine ei taotle ärilisi eesmärke

§ 20. Teose vaba kasutamine avaliku arhiivi, muuseumi või raamatukogu poolt

[RT I 2006, 28, 210 - jõust. 30.06.2006]

(1) Autori nõusolekuta ja autoritasu maksmiseta on avalikul arhiivil, muuseumil või raamatukogul õigus oma kogusse kuuluvat teost reprodutseerida, selleks et:

- 1) asendada kadunud, hävinud või kasutamiskõlbmatuks muutunud teos;
- 2) teha koopia teose säilimise tagamiseks;
- 3) asendada mõne teise avaliku arhiivi, muuseumi või raamatukogu püsikollektsiooni kuulunud teos juhul, kui see on kadunud, hävinud või muutunud kasutamiskõlbmatuks;
- 4) digiteerida kogu säilitamise eesmärgil;
- 5) teha koopia füüsilise isiku jaoks käesoleva seaduse §-s 18 nimetatud eesmärgil;
- 6) teha koopia kohtu- või riigiasutuse tellimusel käesoleva seaduse § 19 punktis 6 nimetatud eesmärgil.

[RT I 2006, 28, 210 - jõust. 30.06.2006]

(2) Käesoleva paragrahvi 1. lõike punktides 1–3 nimetatut kohaldatakse juhul, kui ei ole võimalik omandada teose uut koopiat.

[RT I 2006, 28, 210 - jõust. 30.06.2006]

(3) Autori nõusolekuta ja autoritasu maksmiseta on avalikul arhiivil, muuseumil või raamatukogul õigus oma kogusse kuuluvat teost kasutada motiveeritud mahus näituse ja kogu tutvustamise eesmärgil.

[RT I 2006, 28, 210 - jõust. 30.06.2006]

(4) Autori nõusolekuta ja selle eest tasu maksmiseta on avalikul arhiivil, muuseumil või raamatukogul õigus kogus olevat teost füüsilise isiku tellimusel:

- 1) eriseadmete kaudu kohapeal kättesaadavaks teha;
- 2) individuaalseks kohapeal kasutamiseks laenutada.

[RT I 2008, 18, 123 - jõust. 15.05.2008]

(5) Käesolevas paragrahvis nimetatud tegevus ei või toimuda ärilisel eesmärgil.

[RT I 2006, 28, 210 - jõust. 30.06.2006]

Teose vaba kasutamine raamatukogu, arhiivi ja muuseumi poolt

2. õigus oma kogusse kuuluvat teost kasutada motiveeritud mahus näituse ja kogu tutvustamise eesmärgil
3. õigus kogus olevat teost füüsilise isiku tellimusel:
 - eriseadmete kaudu kohapeal kättesaadavaks teha
 - individuaalseks kohapeal kasutamiseks laenutada

§ 20. Teose vaba kasutamine avaliku arhiivi, muuseumi või raamatukogu poolt

[RT I 2006, 28, 210 - jõust. 30.06.2006]

(1) Autori nõusolekuta ja autoritasu maksmiseta on avalikul arhiivil, muuseumil või raamatukogul õigus oma kogusse kuuluvat teost reprodutseerida, selleks et:

- 1) asendada kadunud, hävinud või kasutamiskõlbmatuks muutunud teos;
- 2) teha koopia teose säilimise tagamiseks;
- 3) asendada mõne teise avaliku arhiivi, muuseumi või raamatukogu püsikollektsiooni kuulunud teos juhul, kui see on kadunud, hävinud või muutunud kasutamiskõlbmatuks;
- 4) digiteerida kogu säilitamise eesmärgil;
- 5) teha koopia füüsilise isiku jaoks käesoleva seaduse §-s 18 nimetatud eesmärgil;
- 6) teha koopia kohtu- või riigiasutuse tellimusel käesoleva seaduse § 19 punktis 6 nimetatud eesmärgil.

[RT I 2006, 28, 210 - jõust. 30.06.2006]

(2) Käesoleva paragrahvi 1. lõike punktides 1–3 nimetatut kohaldatakse juhul, kui ei ole võimalik omandada teose uut koopiat.

[RT I 2006, 28, 210 - jõust. 30.06.2006]

(3) Autori nõusolekuta ja autoritasu maksmiseta on avalikul arhiivil, muuseumil või raamatukogul õigus oma kogusse kuuluvat teost kasutada motiveeritud mahus näituse ja kogu tutvustamise eesmärgil.

[RT I 2006, 28, 210 - jõust. 30.06.2006]

(4) Autori nõusolekuta ja selle eest tasu maksmiseta on avalikul arhiivil, muuseumil või raamatukogul õigus kogus olevat teost füüsilise isiku tellimusel:

- 1) eriseadmete kaudu kohapeal kättesaadavaks teha;
- 2) individuaalseks kohapeal kasutamiseks laenutada.

[RT I 2008, 18, 123 - jõust. 15.05.2008]

(5) Käesolevas paragrahvis nimetatud tegevus ei või toimuda ärilisel eesmärgil.

[RT I 2006, 28, 210 - jõust. 30.06.2006]

Kaasnevate õiguste objekti vaba kasutamine

- Kui see ei ole vastuolus tavapärase kasutamisega ega kahjusta põhjendamatult kaasnevate õiguste omaja seaduslikke huve, siis on lubatud kasutada kaasnevaid õigusi:
 - füüsilistel isikutel isiklikeks vajadusteks mitte-ärilistel eesmärkidel
 - erand: audiovisuaalne teos või teose helisalvestis (nn tühja kasseti tasu)
 - eesmärkidega motiveeritud mahus ja tingimustel märkides võimalusel ka allika:
 - illustreeriva materjalina **hariduslikel või teaduslikel eesmärkidel** mitte-ärilistel eesmärkidel
 - lühikeste väljavõtetenähtena lülitamiseks päevasündmuste ülevaatesse **informatsioonilistel eesmärkidel**
 - õiguspäraselt avaldatud** kaasnevate õiguste objektist lühikeste väljavõtetenähtena (tsitaatidena) **informatsiooni andmise eesmärgil**, järgides terviku mõtte õige edasiandmise kohustust
 - televisiooni- või raadioteenuse osutaja poolt **ajutise salvestuse tegemiseks**
- Nendel juhtudel ei ole vaja kaasnevate õiguste omaja nõusolekut ega pea maksma autorile tasu kaasnevate õiguste objekti (teose esitus, fonogramm, raadio- või telesaade, nende salvestis, film jm) kasutamise eest:

Tallinn Riga Vilnius Stockholm Minsk

§ 75. Autoriõigusega kaasnevate õiguste piiramine

- (1) Teose esitaja, fonogrammitootja, televisiooni- ja raadioteenuse osutaja, filmi esmasalvestuse tootja, samuti isiku, kes pärast autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemist esimesena õiguspäraselt avaldab või suunab üldsusele varem avaldamata teose, ja isiku, kes annab välja autoriõigusega mittekaitstava teose kirjanduskriitilise või teadusliku väljaande, loata ning tasu maksmiseta on lubatud teose esituse, fonogrammi, radio- või telesaade ning nende salvestiste ja filmi kasutamine, sealhulgas reprodutseerimise teel:
- [RT I 06.01.2011, 1 - jõust. 16.01.2011]
- füüsilistel isikutel oma isiklikeks vajadusteks, arvestades käesoleva seaduse §-de 26 ja 27 sätteid ning tingimustel, et selline reprodutseerimine ei taotle mis tahes ärilisi eesmärke;
 - illustreeriva materjalina hariduslikel või teaduslikel eesmärkidel nende eesmärkidega motiveeritud mahus ja tingimustel, et selline kasutamine ei taotle mis tahes ärilisi eesmärke ning tingimustel, et märgitakse ära allikas, kui see on võimalik;
 - lühikeste väljavõtetenähtena lülitamiseks päevasündmuste ülevaatesse informatsioonilistel eesmärkidel motiveeritud mahus ning tingimustel, et märgitakse ära allikas, kui see on võimalik;
 - õiguspäraselt avaldatud kaasnevate õiguste objektist lühikeste väljavõtetenähtena (tsitaatidena) informatsiooni andmise eesmärgil ja nende eesmärkidega motiveeritud mahus ning järgides esituse, fonogrammi, radio- või telesaade, filmi kui terviku mõtte õige edasiandmise kohustust ning tingimustel, et märgitakse ära allikas, kui see on võimalik;
 - televisiooni- ja raadioteenuse osutaja poolt ajutise salvestise tegemiseks ja selle reprodutseerimiseks oma tehniliste vahenditega ja oma saadete tarbeks esitusest, saatest või fonogrammist, mille edastamiseks ta on eelnevalt saanud õiguste omajalt loa või mille edastamine või taasedastamine tema poolt on seaduspärane muul alusel. Selline salvestis ja selle reprodutsioon (koopiad) tuleb hävitada 30 päeva möödumisel nende tegemisest, välja arvatud üks koopia, mida võib säilitada arhiivieksemplarina käesoleva seaduse § 23 3. lõikes toodud tingimustel;
- [RT I 06.01.2011, 1 - jõust. 16.01.2011]
- 6) muudel juhtudel, mil teoste autorite õigusi on piiratud käesoleva seaduse 4. peatükis.
- (2) Käesolevas paragrahvis ettenähtud vaba kasutamine on lubatud vaid tingimustel, et see ei ole vastuolus tavapärase kasutamisega ega kahjusta põhjendamatult autoriõigusega kaasnevate õiguste omaja seaduslikke huve.
- [RT I 2006, 28, 210 - jõust. 30.06.2006]

§ 26. Audiovisuaalse teose ja teose helisalvestise kasutamine isiklikeks vajadusteks

- (1) Autori nõusolekuta on lubatud reprodutseerida audiovisuaalset teost või teose helisalvestist kasutaja enda isiklikeks vajadusteks (teaduslikuks uurimistööks, õppetööks jms). Autoril, aga samuti teose esitajal ja fonogrammitootjal on õigus saada õiglast tasu teose või fonogrammi sellise kasutamise eest (§ 27).
- (2) Käesoleva paragrahvi 1. lõige ei laiene juriidilistele isikutele.
- [RT I 1999, 97, 859 - jõust. 06.01.2000]

§ 27. Tasu audiovisuaalse teose ja teose helisalvestise kasutamise eest isiklikeks vajadusteks

- (1) Käesoleva seaduse §-s 26 nimetatud tasu maksavad salvestusseadmete ja salvestuskandjate tootja, importija, müüja, isik, kes toob salvestusseadmeid ja -kandjaid Euroopa Ühenduse tolliterritooriumilt EÜ Nõukogu määruse 2913/92/EÜ ühendamise tolliseadustiku kehtestamine (EÜT L 302, 19.10.1992, lk 1–50) mõttes Eestisse.
- (2) Müüja maksab tasu juhul, kui tootja, importija või isik, kes toob salvestusseadmeid ja -kandjaid Euroopa Ühenduse tolliterritooriumilt Eestisse, ei ole tasu maksnud.
- (3) Müüjal on õigus tasu tagasi nõuda tootjalt, importijalt ja isikult, kes toob salvestusseadmeid ja -kandjaid Euroopa Ühenduse tolliterritooriumilt Eestisse.
- (4) Füüsilised isikud maksavad tasu juhul, kui salvestusseadmete ja -kandjate import või Euroopa Ühenduse tolliterritooriumilt Eestisse toomine toimub kaubanduslikul eesmärgil.
- (5) Tasu makstakse tagasi salvestusseadmetelt ja -kandjaltelt:
- mis tehniliste omaduste tõttu ei võimalda audiovisuaalseid teoseid ja teoste helisalvestisi reprodutseerida üksikute koopiadena;
 - mis on eksporditud või Eestist Euroopa Ühenduse tolliterritooriumile viidud;
 - mida kasutatakse ettevõtja põhikirjalise tegevuse raames;
 - mida kasutatakse tegevusel, mille puhul salvestaja põhitegevuse tulemus eeldab vaheetapina audio- või videosalvestise valmistamist;
 - mis on mõeldud salvestustegevuseks haridus- ja teadusasetuste poolt õppe- ja teaduslikel eesmärkidel;
 - mida kasutatakse salvestiste tegemiseks puuetega inimestele.
- (6) Kollektiivse esindamise organisatsioon tagastab tasu käesoleva paragrahvi 5. lõikes nimetatud isikutele kuue kuu jooksul, alates vastava kirjaliku taotluse esitamisest.
- (7) Tasu suurus on:
- salvestusseadmete puhul kolm protsenti kauba väärtusest;
 - salvestuskandjate puhul kaheksa protsenti kauba väärtusest.
- (8) Tasu jaotatakse autorite, teoste esitajate ja fonogrammitootjate vahel, lähtudes teoste ja fonogrammide kasutamisest.
- (9) Tasu jagatakse jaotuskava alusel, mille väljatöötamiseks kinnitab justiitsminister igal aastal komisjoni, kuhu proportsionaalselt kuuluvad autoreid, esitajaid ja fonogrammitootjaid esindavad kollektiivse esindamise organisatsioonid ning üks Justiitsministeeriumi esindaja.
- [RT I 28.12.2011, 1 - jõust. 01.01.2012]
- (10) Tasu võib maksta ka organisatsioonidele muusika- ja filmikultuuri arendamiseks ning koolitus- ja teadusprogrammide finantseerimiseks või kasutamiseks muudel analoogsetel eesmärkidel, kuid mitte üle kümne protsendi jaotamisele kuuluvast tasust.
- (11) Justiitsminister kinnitab hiljemalt kolm kuud pärast eelarveaasta lõppu jaotuskava, olles selle eelnevalt kooskõlastanud autorite, esitajate ja fonogrammitootjate esindajatega.
- [RT I 28.12.2011, 1 - jõust. 01.01.2012]
- (12) Tasu kogujaks kinnitab justiitsminister kollektiivse esindamise organisatsiooni, kellel on õigus kogutud tasust maha arvata tasu kogumise ja maksimisega seotud kulutused. Tasu koguja esitab Justiitsministeeriumile tasu kogumise, maksimise ning teatud mahaarvestuste kohta kirjalikus vormis aruande iga aasta 31. jaanuariks.
- [RT I 28.12.2011, 1 - jõust. 01.01.2012]
- (13) Tasu kogujaks määratud kollektiivse esindamise organisatsioonil on õigus saada tolli- ja statistikaorganisatsioonidelt, tootja- ja impordioriorganisatsioonidelt ning müüjaltelt vajalikke andmeid. Esitatud andmed on konfidentsiaalsed ning tasu kogujal on õigus neid kasutada või avaldada ainult seoses tasu kogumisega.
- (14) **Vabariigi Valitsus kehtestab määrusega:**
- audiovisuaalse teose ja teose helisalvestise isiklikeks vajadusteks kasutamise kompenseerimiseks tasu maksmise korra ning salvestusseadmete ja -kandjate loetelu;
 - käesoleva paragrahvi 10. lõikes nimetatud tasu taotlemise korra.
- [RT I 2006, 28, 210 - jõust. 30.06.2006]
- § 27¹. Tasu teose reprograafilise reprodutseerimise eest**
- (1) Autoril ja kirjastajal on õigus saada õiglast tasu teose reprograafilise reprodutseerimise eest käesoleva seaduse § 18 1. lõikes ja § 19 punktis 3 nimetatud juhtudel.
- (2) Autorile väljamakstava tasu suuruse arvutamise aluseks võetakse eelarveaastas tasude maksmiseks eraldatud riigieelarvelised vahendid ja Eesti Rahvusraamatukogu rahvusbibliograafia andmebaasis registreeritud teoste nimetuste arv.
- (3) Kirjastajale väljamakstava tasu suuruse arvutamise aluseks võetakse eelarveaastas tasude maksmiseks eraldatud riigieelarvelised vahendid ja avalduse esitamisele eelneva kümne kalendriaasta jooksul ilmunud ISBN- ja ISSN-numbriga teoste nimetuste arv.
- (4) Tasu maksab välja justiitsministri määratud juriidiline isik, kes esindab autoreid või autori organisatsioone.
- [RT I 28.12.2011, 1 - jõust. 01.01.2012]
- (5) Tasu makstakse kirjalikus vormis kirjaliku taasesitamist võimaldavas vormis avalduse alusel.
- (6) **Vabariigi Valitsus kehtestab** käesoleva paragrahvi 1. lõikes ettenähtud tasu jaotamise määrad ilukirjanduse ning teadus- ja õppekirjanduse autorite ja kirjastajate vahel ning tasu maksmise korra.
- [RT I 2006, 28, 210 - jõust. 30.06.2006]

Orbteosed

- Orbteos on teos, mille autoriõigused kehtivad, kuid mille **autoriõiguse omanikku ei ole võimalik tuvastada ega leida**. Järelikult ei ole võimalik saada ka vajalikku luba teose kasutamiseks.
- Isikud, kes kasutavad orbteoseid väljaspool vaba kasutuse piire, näiteks teevad teoseid võrgus üldsusele kättesaadavaks selleks eelnevat luba omamata, **riskivad autoriõiguste rikkumisega**.
- Hetkel ei ole orbteostele mingeid erireegleid – igal juhul tuleb vaba kasutamise piiridest väljaspool taotleda autoriõiguste omaja luba teose kasutamiseks.

Tallinn Riga Vilnius Stockholm Minsk

Orbteoste uus õigusraamistik

- Euroopa Liidu tasandil on plaanis juba **2012. aastal luua uus õigusraamistik**, et tagada seaduslik ja piiriülene juurdepääs digitaalraamatukogudes või -arhiivides talletatavatele orbteostele, kui neid teoseid kasutatakse avalikest huvidest lähtuva ülesande täitmiseks. Selle süsteemi järgi:
 - liikmesriigis, kus teos esimest korda avaldati, peaks raamatukogu, muuseum, arhiiv jms asutus viima läbi põhjaliku otsingu autoriõiguste omaja tuvastamiseks ja leidmiseks
 - kui õiguste omajat ei ole võimalik kindlaks teha ega leida, antakse teosele orbteose staatus
 - saab raamatukogu või arhiiv orbteost avalikustada Internetis ilma autoriõiguste omaja loata

Tallinn Riga Vilnius Stockholm Minsk

Rohkem infot orbteoste kohta:

Kultuuripärandi digiteerimine ja digitaalne säilitamine Eestis:

1. <http://digiveeb.kul.ee/index.php?id=66816>
2. <http://digiveeb.kul.ee/index.php?id=66819>
3. <http://digiveeb.kul.ee/index.php?id=66934>

Mitte-digitaliseeritud orbeste kasutamine?

- Isegi kui Euroopa Liidu tasandil kehtestatakse digitaliseeritud orbeste Internetis kättesaadavaks tegemise uus õigusraamistik, on **ebaselge, kuidas võib kasutada mitte-digitaliseeritud orbeste**.
- Kuni eriregulatsioon puudub, tuleb **lähtuda üldreegist**, et väljaspool teose vaba kasutamise piire tuleb alati küsida orbeste autoriõiguste omaja nõusolekut ja maksta talle tasu orbeste kasutamise eest.

Tallinn Riga Vilnius Stockholm Minsk

Täna tähelepanu eest!

Rävala pst 5
Tallinn 10143, Eesti
Telefon +372 6 309 170
Faks +372 6 309 171
E-post glimstedt@glimstedt.ee
www.glimstedt.ee

Käesolevale ettekandele ja slaididele kohaldatakse Creative Commons Eesti litsentsi (versioon 3.0): autorile viitamine, mitteäriline eesmärk, tuletatud teoste keeld

Tallinn Riga Vilnius Stockholm Minsk